

Dubravko Korbus: VAKA

Vaka ima najdulju tradiciju od svih japanskih pjesničkih oblika → stara je oko 13 stoljeća. U prvim stoljećima svog postojanja to je bila čisto ljubavna pjesma, vrlo često i s jakim erotskim nabojem. Naime, na tadašnjem japanskom dvoru bilo je nezamislivo da ijedna imalo ozbiljnija ljubavna avantura prođe bez višestruke izmjene vaka. Kasnije društvene promjene nimalo nisu utjecale na waku. Ona je ostala potpuno nepromijenjena sve do današnjih dana.

U Japanu je vaka čak i popularnija od haiku. Koliko je ta forma Japancima u krvi govori nam i vaka kojom je sam car Hirohito, u danima kapitulacije Japana, svojim sunarodnjacima poručio da hrabro, šutke i časno prihvate poraz i podnesu tu sramotu:

u zimskoj noći
nepokolebljivo je
borovo stablo
iako težak snijeg
povija mu grane

Ilustracija: Jadran Zalokar

Vaka nikada nema naslov, nema rime i uvijek je završena i zatvorena dajući tako protutežu otvorenom i nikada do kraja završenom haiku. Sastoji se od pet stihova odijeljenih u dva dijela. Prvi, uvodni dio ima tri stiha s metrom od 5-7-5 slogova, a drugi, završni dio ima dva stiha i metar 7-7 slogova. Ukupno, dakle, ima 31 slog. Naravno, ovdje treba reći da je to klasična vaka prilagođena japanskom jeziku. U ostalim jezicima (posebno engleskom) vrlo je teško održati ovaj metar.

Nama zapadnjacima vaka je zasigurno najbliža od svih japanskih formi. Duža je od haiku pjesme i samim time može se i više razigrati od nje i oslikati mnogo više nijansi. Dužina joj je dovoljna za jedan, a ponekad čak i dva zaokreta unutar njenih pet stihova što joj daje višeslojnost koja je bliska našem poimanju poezije.

No, unatoč bliskosti i sličnosti s našom poezijom, danas se u Hrvatskoj haidini vrlo rijetko odlučuju pisati vake, a i ono što je napisano (i objavljeno), najčešće i nisu vake nego peterostihovi koji samo slične na njih. Glavni razlog tome vjerojatno je taj što je kod nas, u našim časopisima i zbornicima, prevedeno i objavljeno premalo izvornih klasičnih japanskih vaka i vaka iz ostalih dijelova svijeta pa naši autori jednostavno nemaju otkuda učiti i nemaju čime uspoređivati svoje radove. To je velika šteta jer u Hrvatskoj ima vrlo dobrih i odličnih haiku pjesnika kojima pisanje vaka ne bi bio nikakav problem kada bi imali pravi uvid u prekrasan svijet vaka. Ovaj članak stoga je i poziv svim našim prevodiocima da nam prevedu što više kvalitetnih vaka kako bismo svi mi dobili nekakvu stvarnu predodžbu o njihovoj ljepoti.

Danas, po nekoj gruboj podjeli razlikujemo tri vrste vaka: vake o prirodi, religiozne vake i ljubavne vake.

Govoreći o vakama kojima je tema priroda svakako moramo spomenuti i naglasiti velike razlike u poimanju same prirode između zapadnjaka i Japanaca. U zapadnoj kulturi ljudi se bore i natječu s prirodom želeći silom njome zavladata i u potpunosti je pokoriti. Zbog takvog načina ponašanja prema prirodi mi smo postali potpuno odvojeni od nje. U našim pjesmama pišemo i govorimo o njenoj ljepoti i čudesnosti, ali uvijek smo na oprezu jer negdje duboko u našoj psihi leži uvjerenje da je priroda naš stari neprijatelj protiv kojeg se moramo stalno boriti kako bismo pokazali svoju nadmoć. I zato naša poezija teži nekoj neopisivoj ljepoti i uzvišenosti rabeći pri tome mnogo riječi, opisa, ukrasa i jezičnih bravura. Zapravo, mi više uživamo u tim napisanim riječima nego u samoj prirodi na koju gledamo bojažljivo, sa strahopoštovanjem i s divljenjem, i uvijek sa distance nikada ne postajući dio nje.

Japanci su posve drugačiji – oni žive s prirodom i u prirodi stapajući se s njom u jednu nerazdvojivu cjelinu. Zbog ovakvog pristupa je i istočnjačko poimanje poezije u potpunosti drugačije. Za Japance priroda nije nakičena apstraktna slika. Oni više teže jednostavnosti i istinitosti prikazujući sve, i prirodu i život, baš onakvima kakvi jesu u trenutku kojeg opisuju. Upravo taj trenutak za njih je sve što postoji i osjećaji kojima ga proživljavaju su vrlo duboki. Taj trenutak ih u potpunosti ispunjava, a osjećaji koji se pri tome javljaju postaju gotovo sveti jer, u tom trenutku opisano je sve i u njemu je sve, čak i ono što se opisati ne da, a toliko nam je poznato. Naravno, ovdje je riječ o zenu koji prožima sve oblike japanske umjetnosti, a ne samo poeziju. No, da ne duljimo previše, neka vake govore same za sebe:

usamljen
ostavio sam kolibu
gledajući unaokolo
posvuda ista
jesenja večer

Ryosen

širinu rijeke
sužuju nepregledni
vodeni zumbuli
prekasno je da cvatu

zelenu su, potpuno mirni

(T. Taeko)

na proljetnu sam
došao livadu
brati ljubice
bijaše tako lijepo -
ostadoh da prenoćim

(Akahito)

Ilustracija: Jadran Zalokar

Zapadnjačka vaka je na tragu japanske i teži biti što sličnija njoj što se i vidi iz priloženih pjesama:

iz sna
zakoračih u vrt
prepun rose
ni slutio nisam

kako jutro miriši

D.M.Adski

sumrak
na lopočima
slavuj
upliće svoju pjesmu
u igru sjena

K. Ramesh

vilin konjic
na zadnjem večernjem svjetlu
pije iz ribnjaka
u dubokoj tišini;
mjesec, nijemo visi

C.Thomas

Religiozne teme, barem koliko je meni poznato, nisu rabljene u zapadnjačkim vakama već samo u Japanu. Takve vake nazivaju se Doke. I u tim vakama najčešće se spominje priroda jer za Japanca je ona neodvojiv dio Puta kojim se sve što je živo na ovom svijetu kreće prema Bogu, ali u njima se osjeća i opisuje i nešto više od samog doživljavanja prirode.

iz svijeta žudnji
vraćanje svijetu bez žudnji
trenutak odmora

kiši li neka kiši
puše li vjetar, neka puše

Ikkyu

dođoh poput rose
poput rose odlazim,
a moj život
i sve što učinih u Osaki
samo je san u snu

Hideyoshi

dim s brda Fuji
vijoren vjetrom pline
prostranim nebom
tako i moje misli
odlaze – tko zna kamo

Saigyō

Iz svih ovih pjesama vidljivo je da Vaka opisuje ljepotu. Sjetnu i prolaznu ljepotu u našim životima i svijetu što nas okružuje isključujući pri tome sve ružne stvari. Isto tako, više teži i za ljepotom izričaja pa podrazumijeva i određeno poznavanje poezije i pjesničkih tehnika.

Za razliku od haiku pjesme, vaka je tipično „ženska“ pjesma što znači da bi trebala biti lijepa, elegantna, mekana i profinjena. A sve te karakteristike u najvećoj mjeri do izražaja dolaze u vakama s ljubavnom tematikom. Ovdje ćemo kao primjer prvo navesti nekoliko prekrasnih zapadnjačkih vaki:

gore na vrhu
cijeli vrt je mjesečina
mjeseč je zlatan

počivajući glavu
tvojih usana u sjenci

J. L. Borges

Ilustracija: Jadran Zalokar

Niz tijelo ti
Dok kukovima njišeš
Haljina klizi
U mene zagledana
Oči ti kriju nemir

B. Bukva

ove studene noći
ona savija glavu i ruke još dragocjeniji
je dodir
na koljenima
sjedeći kao otok

R. K. Singh

Ilustracija: Jadran Zalokar

I na kraju, nikako ne umanjujući ljepotu naših zapadnjačkih waka, došli smo do onog što bih nazvao samim vrhuncem u stvaranju waka. Ovdje ćemo završiti s pisanjem jer, po mojem mišljenju, iza ovih sljedećih waka zapravo se i nema više što dodati. Možemo u njima samo uživati.

poslušaj pjesmu
tko da porekne crvenilo
poljskog cvijeta?
kako nježno je to –
djevojka u proljetnoj žudnji

Y. Akiko

Ilustracija: Jadran Zalokar

Da nisi žena
Ni ja čovjek što su se
Sreli u kiši
Ljubili mokre kose
Rako čudno bi bilo

prije buđenja
u hladnu rosu zore
rasplinimo se

ti kao blistav mjesec,
a ja kao miris vode

***_ Ove dvije wake objavljene su u časopisu Vrabac (No. 35-38/2002) u članku Geralda St. Maura no, nažalost, nisu navedeni autori ovih zaista prekrasnih vaka. Ukoliko netko od haiku pjesnika zna imena autora molim da se javi u uredništvo.

Dubravko Korbus rođen je 1964. godine u Ivanić Gradu gdje živi i radi. Po struci je energetičar, zaposlen u INI Zagreb, radilište ETAN, Ivanić Grad. Dubravko objavljuje poeziju i prozu, a haikue zapisuje na hrvatskom standardu i kajkavskom narječju, te ih, uz haibune kao i vake objavljuje u časopisu *Haiku* i *Otoku Ivaniću*.

Također, njegovi haikui objavljeni su u časopisima i antologijama u inozemstvu na engleskom, francuskom slovenskom i rumunjskom jeziku. Sudjeluje u radu susreta haiku-pjesnika u zemlji i objavljuje u Ludbregu, Samoboru, Krapini i Kloštar Ivaniću. Član je Društva hrvatskih haiku pjesnika, Zagreb, udruge FORMA 2000, Ivanić Grad. Među osnivačima je udruge *Tri rijeke* HPOI Ivanić Grad. Dobitnik zapaženih nagrada u zemlji i Japanu. Godine 2007. objavio knjigu haikua, vaka, haibuna, eseja, kratkih priča i poezije *Danas je sunce veće nego jučer* i zbirku haiku poezije i vaka na hrvatskom i engleskom jeziku *Zapisi starog strašila/Chronicles of the old Scarecrow (2012.)*. Kontinuirano ocjenjuje radove na natječaju prispjele na natječaj za haiku, Kloštraskih međunarodnih haiku susreta.

Born in 1964 in Ivanić Grad where he lives and works. By vocation he is energetician, employed by INA Zagreb,

workplace ETAN, Ivanić Grad. He writes poetry and prose, his haiku being written in standard Croatian and Kajkavian dialect. His haiku, waka and haibun have been published in magazine *Haiku* and *Otok Ivanić* and abroad in haiku journals and anthologies in English, French, Slovenian and Romanian languages. He takes part in meetings of Croatian haiku poets and publishes in relevant joint collections in Ludbreg, Samobor, Krapina and Kloštar Ivanić. He is a memeber of Association of Croatian Haiku Poets, Zagreb, art association FORMA 2000, Ivanić Grad and is among founders of the Haiku Association *Three Rivers*, Ivanić Grad. For his haiku he received prestigious awards in Croatia and Japan. In 2007. he published a book of haiku, haibuns, poetry, essays and short stories under the title *Today the Sun is Bigger than Yesterday and Chronicles of the old Scarecrow, 2012.*

PR

DIOGEN pro kultura

<http://diogen.weebly.com>